

”ללא תקוה וללא פחד“

אל"מ (מיל') בצלאל אמיר

ספר זכרונותיו של הגנרל הגרמני פרידו פון זנגר אונד אטרלין, „ללא תקוה וללא פחד“, אשר יצא לאחרונה לאור בהוצאת „מערכות“, הינו יוצא דופן בין ספרי-הזכרונות של מפקדים מימי מלחמת-העולם השנייה; וזאת משני טעמים עיקריים: אישיותו של המחבר ואופן הפקת הלקחים שלו מהקרבות ומהמערכות שנטל בהם חלק.

על המחבר

לגנרל פון זנגר היתה קריירה צבאית ממושכת ומגוונת בצבא הגרמני ממלחמת-העולם הראשונה ועד לסיומה של מלחמת-העולם השנייה, אולם שיאייהם של תפקידי הפיקוד הקרבי שלו היו הפיקוד על דיביזיית שריון בחזית הרוסית בזמן מפלת סטלינגרד, הפיקוד על הכוחות הגרמניים בחזית סיציליה בעת פלישת בעלות-הברית לשם, והפיקוד על הקורפוס הגרמני המשוריין ה-14, שהגן על קאסינו מראשית המערכה שם ועד לסיומה, ושנסוג אחר-כך לקו הבלימה בבלוניה. לבד מהערך הצבאי-מקצועי שיש לזכרונותיו של מפקד כזה, ולאופן שבו הוא מסיק לקחים מניסיונותיו (ועל אלה עוד נעמוד העולם השנייה ימצאו בו זווית-ראיה חדשה שאינה מקובלת ביותר.

פון זנגר אינו משתייך לאב-טיפוס של מפקד גרמני מוצאו מבאדן שבדרום-מערב גרמניה, הוא קתולי, השכלתו רחבה וליברלית וכוללת שתי שנות לימוד באוקספורד, ורבה הבנתו באמנות איטלקיות. אין הוא מקצוען צר-אופק והוא ניחן בעין בוחנת בטבע האדם. קווי-אישיות אלה באים לביטוי מעניין בזכרונותיו, הן בניתוח הפעולות הצבאיות שפקד עליהן, הן בהשקפותיו על התמונה האסטרטגית הכוללת והן בדונו בבעייתו המיוחדת כאיש-צבא המשרת את מולדתו בלי להזדהות עם המשטר שלה — עמדה המתמצית יפה בשם הספר: „ללא תקוה וללא פחד“.

על המהדורה העברית

לקורא העברי קשה, כמוכן, לקבל דברים רבים בנושא אחרון זה. אולם עלינו להסכים לכך בבואנו ללמוד מזכרונותיהם של אנשי-צבא גרמנים. בעניין זה, דומני, אין הבדל רב מדי בין אם אנו קוראים את דבריהם של מפקדים נאצים, של מקצוענים „נייטרליים“ כביכול, או את גירסתו של אדם מסוגו של המחבר (גם אם נקבלם ככנים). אני מודה כי אינני יודע להכריע מי משלושת הסוגים האלה, „נזח“ לי יותר לקרוא.

אולם מאחר שמטרת ענייננו בספרות זו היא בעיקר צבאית-מקצועית, יפה עשתה, לדעתי, מערכת „מערכות“ בהשמיטה מן המהדורה העברית את מרבית החלקים הדנים בהיבט זה של זכרונות המחבר, והשאירה מהם רק אותם חלקים, אשר השמטתם היתה מוציאה את הרצאת-הדברים הצבאית מהקשרה הרצוף. די גם במה שנשאר כדי לעמוד על דעות המחבר בתחום רגיש זה.

המהדורה העברית כוללת למעלה משני שלישים של הספר במקורו. לא נעשה כל ניסיון לקצר או לתמצת, אלא הושמטו

חלקים שלמים, בעוד שאלה שהובאו ניתנו בשלמותם. מה לא נכלל בספר? הושמטו בעיקר אותם חלקים שאין לנו כיום עניין צבאי-מקצועי בהם, מכל מקום לא כפי שהמחבר מתארם, והם: התקופה שבין שתי מלחמות-העולם, המערכה במערב-אירופה בשנת 1940 (בה פקד המחבר על חטיבה שנעה רוב-הזמן בעקבות כוחות השריון הפורצים), מערכת יחסי איטליה-גרמניה בראשית המלחמה, התנסותו של המחבר כמפקד הגרמני הבכיר בפילתון של קורסיקה וסרדיניה לאחר מפלת סיציליה, שלבי כניעתו של הצבא הגרמני בצפון-איטליה ותקופת שהותו של המחבר בשבי הבריטי.

מה הובא בספר? התנסותו של המחבר בחזית הרוסית, במערכת סיציליה ובמערכה באיטליה מקרבות קאסינו ועד לפילת בולוניה. כמו כן הובאו ניתוחיו על „המחלוקות האסטרטגיות בין בעלות הברית“ ועל „הסיבות למפלת גרמניה ההיטלרית“. כאמור, מהווים חלקים אלה רובו של הספר (למעלה משני שלישים ממנו) ובם טמונים לקחים המעניינים גם כיום.

על המיוחד שבספר

הספר יוצא-דופן בספרות הזכרונות הצבאית, באופן הפקת הלקחים שבו.

לאחר כל קרב (או מערכת קרבות) המובא כיומן-מבצעים מפורט, עושה המחבר אתחלתא ומביא פרק-סיכום בו הוא מנתח באובייקטיביות ראויה-לשבח את אשר קרה, מה היו שיקוליו כשהחליט לפעול כפי שפעל, ומהן המסקנות הנובעות מכך. מדי פעם הוא מפסיק את שטף הרצאת-הדברים והסיכומים ומביא פרקי הרהור עיוניים כוללים יותר על השלבים שתיאר מקודם. לעתים הוא פותח את תיאורו של שלב חדש בציון הבעיה הצבאית העיקרית העומדת בפניו, מסכם את ההשקפות העיוניות שרווחו בתורת-הלחימה הגרמנית באותה עת בסוגיה זו, ועל רקע זה עובר לפרט את אשר אירע בקרבות.

אופן תיאור שיטתי כזה של מהלכים צבאיים מפי מבצעם, תוך עימות הביצוע עם ניתוח התורה העיונית הרווחת בנדון, נדיר למדי בספרות הזכרונות הצבאית. מעטים המפקדים אשר טרחו לעבור מעבר להסבר מעשיהם (כמעט הייתי אומר מעבר להצדקת מעשיהם) אל תחום ההדרכה הצבאית בנושא מומחיותם ועל בסיס ניסיונם.

נקודה נוספת הראויה לציון בספר זה לעומת אחרים מסוגו הוא הטיפול המלא הניתן לרמות עוצבות-השדה: דיביזיה וקורפוס. בדרך-כלל נוטים מחברי-הזכרונות הצבאיים להקדיש את מלוא תשומת-לבם לנסיונותיהם ברמות הגבוהות ביותר שהגיעו אליהן, ולהמעיט — עד כדי הונחה — בניתוח מעשיהם, כשהיו עדיין ברמות נמוכות יותר. משום כך חסר לנו, בדרך-כלל, בספרות-הזכרונות הצבאית המימד החשוב מאוד של ניתוח רמות נמוכות על-ידי אותם אנשים שרכשו ניסיון נוסף ברמות גבוהות יותר. ביחוד נפגעה על-ידי כך רמת עוצבות-השדה. לא כן מחבר הספר שלפנינו. נראה לקורא, שהוא מודע היטב לבעיה זו.

בסופו של דבר דומני, שהוגש הפעם לקורא העברי ספר מקצועי מאלף, במיוחד למתעניינים בלוחמת-היבשה ברמת עוצבות-השדה, אולם גם כלל המתעניינים בתולדות מלחמת-הלהלן) ראויה לציון מיוחד השקפתו הכוללת על עצם המלחמה היא.